

Repetitio est mater studiorum, avagy az ismétlés a tudás anyja

(recenzió)

10.17047/HADTUD.2016.26.1-2.124

Dr. Ács Tibor ny. ezredes, az MTA doktora, a reformkor és a szabadságharc kiemelkedő katonaszemélyiségeinek egyik legkiválóbb kutatója, a magyar hadtudomány XIX. századi kialakulásának, fejlődésének legavatottabb szakértője – a Hadtörténeti Intézet és Múzeum közreműködésével – egy értékes karácsonyi ajándékot tett le az e kor és hadtörténete iránt érdeklődők asztalára.

Nagyszámú könyv-, tanulmány- és cikkpublikációit ezúttal – kivételesen – nem szaporította, hanem az általa az elmúlt negyedszázadban könyvekben, rangos szakfolyóiratokban megjelent fontosabb írásainak egy részét kínálja most föl az érdeklődőknek, hogy akik korábban nem találkoztak ezekkel, vagy most – utána keresgélés nélkül – ismét felidézhessek az élményt, egy helyen találhassák meg.

Eme új kiadványt kézbe véve, az olvasó kedvére válogathat a számára kedves személyekről, vagy témákról írtak között, de meggyőződésem, miszerint – valószínűleg nem egymást követően, a könyv sorrendjében, de előbb-utóbb – minden betűje elolvastatik!

Bár ő maga is a XIX. század kutatójának vallja magát, e kiadvány első 50 oldalát inkább tudományelméleti fejtegetésnek szenteli „A hadtörténetírás és dilemmái” ürügyén, de a közelmúlt egyik történészi vitáját, útkeresését is arra használja fel, hogy részletesen bemutassa a magyar hadtörténetírás 1800-tól 2005-ig terjedő csodálatos ívének főbb meghatározó erőit és elemeit, miközben elemzi e kor hadikultúrájával kapcsolatos nézeteket is. Ez utóbbi azért is fontos, mert napjainkban szintén vita folyik a hadikultúra „korszerű” értelmezéséről!

A kiadvány mintegy kétharmadát kitevő további részét – Ács Tibor esetében „természetesen” – a XIX. századi magyar katonai gondolkodói, hadtudósai tevékenységének bemutatása képezi. Éppen ezért – aki kicsit is ismeri a jeles hadtörténész prioritásait – nincs mit csodálkozni azon, hogy több cikket is ideszerveztve, részletesen foglalkozik Tanárky Sándorral, a Magyar Tudós Társaság első hadtudományi rendes tagjával, elhelyezve őt a magyar hadtudományi panteonban. Ennek során az Olvasó képet kaphat Tanárky Sándor életútjáról, hadtudományi tevékenységéről, majd emlékének „hullámmó”, változó intenzitású ápolásáról a XIX. század

második és a XX. század első felében, majd „reneszánszáról” a másodikban, illetve a XXI. század elején. Arról viszont szerényen hallgat a Szerző – csak a lábjegyzetekből tűnik ki –, hogy neki oroszlánrésze volt ebben a méltó elismertetésben!

Ezt követően – ismét – lehetőséget ad arra, hogy minél többen megismerjék Széchenyi Istvánnak a stratégiáról, a professzionális hadseregről, valamint a honvédelem kérdéseiről vallott nézeteit. Ennek során fontosnak tartotta idézni ama – a Hitel c. művében rögzített – alapvetését, miszerint *„Gyakorolni kell tehát magunkat az újabb taktika és stratégia rendszabásai szerint az ország védelmére... Azonban jó katona rövid idő alatt senki nem lehet, ahhoz tudomány s hosszas gyakorlás kell, mint se tökéletesen jó, de feletőbb rossz ember se lesz egyszerre senki.”* Arról szintén tudomást szerezhethünk Ács Tibor munkájából, hogy Széchenyi megkerülhetetlennek tartotta a nemesi előjogokon alapuló feudális hadügy alkotmányos lebontását és az új, polgári honvédelmi rendszer felépítését, mivel – konkrét, 17 éves katonai és részben háborús tapasztalatai alapján – megítélése szerint a magyar nemesi felkelés már nem töltheti be a nemzeti hadsereg szerepét. (Itt ismét „elfeledkezik” a szerző utalni Széchenyi ez irányú munkásságának megismertetésében játszott kiemelkedő kutatói-publikációs tevékenységére, de a figyelmes olvasó sok „ötletet” kaphat a lábjegyzetekből, hogy milyen Ács-művekkel gazdagíthatja még e témában az ismereteit.)

A szerző fontosnak tartotta, hogy ebben a könyvében is felvázolja a szabadságharc Honvéd Vezérkara első főnökének portréját, majd erőfeszítést tesz annak érdekében – lényegesen részletesebben –, hogy még többen megismerhessék gróf Batthyány Lajost, „a katonát”. Ennek során bemutatja a katonai pályára lépésének indítékait; kadéti, majd alhadnagyi szolgálatát, ezzel párhuzamos magánéleti problémáit, s végül a hadseregből való kilépését. Természetesen, itt az írásnak csak lényeges sarokpontjai villanthatók fel, a részletes – a társadalmi korpéppal átszőtt – megismerés előfeltétele, annak elolvasása!

Első pillantásra meglepő – de akár „mellbevágónak” is érzékelhető –, hogy Bolyai János egyik legalaposabb, legelismertebb magyar kutatója beéri azzal, miszerint egyik kiemelt „kedvencéről”, ezúttal „a mérnök”-ről, mindössze 6,5 oldalt ír. Hosszas gondolkodás után aztán arra a (meglehet: téves) következtetésre jutottam, miszerint tekintettel e könyv terjedelmi korlátaira, úgy ítélte meg, hogy az elmúlt évtizedekben annyi könyvben, tanulmányban mutatta be a legkülönbözőbb szempontokból Bolyait, így inkább másnak szán nagyobb terjedelmet e kiadványban.

Ezt követően Ács Tibor röviden foglalkozik Brassai Sámuelnek ludoviceumi tanári tevékenysége vitatott kérdésével, illetve a Petőfi Sándor eltűnésével kapcsolatos néhány katonai irattal is, azonban – talán nem kegyeletsértés –, szerintem nagyobb érdeklődésre tarthat számot az Olvasók körében a XIX századi magyar rakétafejlesztők európai hírű munkásságáról írt fejezet.

Ebben a Szerző bemutatja azt a vitáktól göröngyössé tett utat, amit ez a szűk szakértői kör megtett a „rakétavitától a honvéd röppentyűskarig”. Az is sokaknak okozhat meglepetést, hogy e fejezet nem kizárólag „tűzértechnikai fejtegetés”, hanem megtudhatjuk: ez a téma kihatott egyéb fontos területekre is. Így, a Magyar Tudós Társaság (MTT) egyik eredeti célkitűzésének szellemében szükségessé vált ezen szakszavak magyar megfelelőinek kimunkálása is, aminek következtében a „Kiss Károly, kapitány s magyar academiái tag” által közreadott Magyar

Műszótárban a német Rakete már magyarul, röppentyűként szerepel. E témakörben a magyar–német részben 5, míg a német–magyarban 7 szóval, vagy szóösszetétellel szerepel a magyar megfelelő. Ennek fényében, már azon sem lehet csodálkozni, hogy a MTT 1847. július 5-i kisgyűlés 7. ülése a Mathematicai osztályban a rakéta hadtudományi és technikatörténeti jelentőségével foglalkozott, esetenként heves vitákat kiváltva.

A továbbiakban az Olvasó megismerkedhet a császári–királyi tüzérség hadirakétaival és tüzszereszkarával, majd a magyar hadiröppentyű gyártásával, illetve a honvéd röppentyűkar létrejöttével és harci tevékenységével 1849. február–augusztusban.

Aki az itt felvillantott témákról többet akar megtudni, vagy fel szeretné idézni korábbi olvasmányélményeit, azoknak melegen ajánlom figyelmébe Ács Tibor: *Hadtörténelmünk utolsó két évszázadából. Események, arcképek, tanulmányok* c. könyvét (Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Line Design, 2015).

M. Szabó Miklós

Iszlám Állam Terrorizmus 2.0 Történet, ideológia, propaganda (könyvismertető)

10.17047/HADTUD.2016.26.1-2.126

A Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhelye nem ismeretlen a biztonságpolitika, a válságkörzetben lévő országok, valamint a hadművészet iránt érdeklődők számára. A kutatóhelyet 2014-ben hozta létre a Honvéd Vezérkar főnöke. A szervezet – fiatal kora ellenére – hat kötetet jegyzett, valamint 52 cikket, tanulmányt és 28 hazai és külföldi konferencia előadást szervezett. Fő célkitűzése a tudományos munka szervezése, kutatások végzése, kutatási eredmények támogatása, képzés, továbbképzés, információszolgáltatás, tudományos együttműködés hazai és nemzetközi szinten, rendezvények szervezése és kiadványok gondozása. Ezen tevékenység keretében jelent meg a Kossuth Kiadó gondozásában legújabb kötetük az *Iszlám Állam Terrorizmus 2.0 – Történet, ideológia, propaganda* címmel, amit egy szerzői kollektíva: Besenyő János, Prantner Zoltán, Speidl Bianka és Vogel Dávid készített.

A kötet tudományos alapossággal mutatja be az Iszlám Kalifátus kialakulását, működését, ideológiáját és propaganda tevékenységét. A címben lévő 2.0 a terrorista szervezetekre vonatkozik, jelezve, hogy az Iszlám Állam megjelenésével új fejezet kezdődött a terrorizmus történetében. Magyar nyelven ilyen volumenű könyv még nem készült, ezért mindenképpen hasznos kiadvány, szerkesztése révén is átfogó mű. Dicséretére válik a szerzőknek – amint azt méltatásában Mihálfy Balázs iszlám szakértő is hangsúlyozott –, hogy nem mossa össze az iszlám vallást és a magát